

רוח

פרק ד'

אליהו

פז

מסכת אבות
1234567
1234567

שניתק את העבד ממקומו הראשון שהיה שם ברשות המקנה והכניסו לרשות סימלית שלו וקנאו בכך, ולא איכפת לן אי אין דרך האדונים בכך.

שע"י ההגבהה מתנתק החפץ ממקומו הקודם ונכנס למקום חדש המסמל את רשות הקונה, ובכך מורה שהחפץ הוא "שמיש" לרשות הקונה וא"כ אם יגביה הקונה את העבד הרי

סי' ב'

בקנין חפץ בהגבהה

והיינו, רש"י ס"ל דגדר מעשה הקנין ענינו הוא "הכנסה לרשות", ופירושו בקנין הגבהה הוא ניתוק החפץ ממקומו הקודם והבאתו למקום חדש שיסמל את רשות הקונה, וא"כ כל זמן שלא ניתק את החפץ מהג' טפחים שיש להם שם של הרשות שבהם הם נמצאים הרי שלא ניתק החפץ ממקומו הקודם ולא הכניס לרשותו, וכמש"כ רש"י "דהגבהה שלשה טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד" אך למעלה מג"ט הרי נפקא ליה מתורת לבוד וחשיב כרשותו והוי "הכנסה לרשות".

אך התוס' (ר"ת) ס"ל דמעשה הקנין ענינו הוא "הוראת בעלות", דהיינו דין בגברא להראותו "אדון" על החפץ, וא"כ בהגבהה טפח הרי הראה את עצמו כבעלים על החפץ וסגי בכך לקנות.

כתב רש"י בקידושין (כ"ו.) ובעוד דוכתי דבמעשה ההגבהה בעינן שיגביה את החפץ ג' טפחים, דבגמ' קידושין על הא דפיל יקנה בהגבהה לר"ש בחבילי זמורות פירש"י וז"ל בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים ומוליכין (ומעלהו) עליהם דהגבהה שלשה טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד.

ובתוס' שם ד"ה אי נמי בחבילי זמורות הביא שיטת הר"ת דפליג ארש"י וס"ל דהגבהה בטפח קני.

ונר' דהנה העלנו כבר החקירה בגדרי מעשי הקנינים, האם במעשה הקנין עושה הקונה "הוראת בעלות", או שדין הקנין הוא "הכנסה לרשות".

סי' ג'

בקנין משיכה

שימשוך את כולה (שיבא סוף הספינה במקום שהיה ראשה עומד דהיינו שעקרה כולה חוץ למקומה) ע"כ.

גמ' ב"ב ע"ה: - איתמר ספינה רב אמר כיון שמשך כל שהוא (טפח או חצי טפח, רשב"ם) קנה ושמואל אמר לא קנה עד

וצ"ב בפלוגתתם.

ונר' דהנה העלנו כבר החקירה בגדרי מעשי הקנינים, האם במעשה הקנין עושה הקונה "הוראת בעלות", ופירושו, מעשה שבגברא שיש בו להפגין ולהורות ולהחיל על הקונה שהוא כעת ה"אדון" החפץ, או שדין הקנין הוא "הכנסה לרשות", ופירושו, מעשה שבחפצא להורות על החפץ שעומד לרשות הקונה.

והיינו, אי אמרינן דדין הקנין הוא "הוראת בעלות", דהיינו דין בגברא להראותו "אדון" על החפץ, א"כ במעשה משיכת הספינה בכל שהוא הרי הראה בכך שהוא השליט על הספינה וא"כ קנאה בכך, וכך ס"ל לרב דאמר כיון שמשך כל שהוא קנה.

אך שמואל דאמר לא קנה עד שימשוך את כולה, ס"ל דדין הקנין הוא "הכנסה

אוצר החכמה

לרשות", דהיינו יצירת מצב שיש בו להורות שהחפץ עומד ברשות הקונה לרשותו לתשמישו, וא"כ על הקונה לנתק את הספינה ממקומה הקודם שבו היתה ברשות המקנה ולהכניסה לרשות המיוחדת לקונה, והכא מיירי בסימטא כדמוכח בגמ' לקמן ע"ו, וכמש"כ שם ברשב"ם וז"ל ספינה במשיכה היינו בסימטא כגון מבואות קטנים הפתוחין לרה"ר ויש בהם מים וספינה עומדת שם דכיון דאינו רה"ר ממש אלא דוימנין דדחקי בני רה"ר ועיילי להתם ויש רשות לאדם לשבת שם הרי הוא ברשות כל מי שעומד שם לקנות במשיכה כאילו הוא רשותו, ע"כ, וכיון שמשך הספינה כולה למקום חדש המורה על רשותו קנאה.

וראה עוד במחלוקת רב ושמואל בחזקת קנין ולשיטתם נפלא מאד.

אוצר החכמה

סי' ד'

בגדרי קנין חצר

ענף א'

בחצר אי מטעם יד או מטעם שליחות

דמשלחה והיא חוזרת, רש"י) חצר נמי אית לה, ומר סבר חצר משום שליחות איתרבאי (מדרכי רחמנא שליחות לאדם כדתניא "ושלח" מלמד שהאיש עושה שליח ושלחה מלמד שהאשה עושה שליח אתרבאי נמי חצרה דהוי כשלוחה, רש"י) כי היכי דשליחות לית לה חצר נמי לית לה.

וצ"ב במה פליגי בחצר אי משום יד או משום שליחות.

גמ' ב"מ י': - אמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא קטנה אין לה חצר ואין לה ארבע אמות ור' יוחנן משום רבי ינאי אמר יש לה חצר ויש לה ארבע אמות, במאי קמיפלגי, מר סבר חצר משום ידא איתרבאי (דכתיב "ונתן בידה" וידה רשותה משמע כדכתיב "ויקח את כל ארצו מידו", רש"י) כי היכי דאית לה יד (דמשודעת לשמור גיטה מגורשת דלא מיעט רחמנא אלא שוטה

מעשה "אחיזה" של "הוראת בעלות" יש כאן וכיצד יתייחס דין הוראה זה אל המשלח להיותו הבעלים אם לא מדין שליחות.

כן יתבאר דברי הגמ' ומי איכא למ"ד חצר לאו משום ידא איתרבאי והתניא "ידה" אין לי אלא ידה גגה חצירה וקרפיפה מגין ח"ל "ונתן" מכל מקום, לענין גט כולי עלמא לא פליגי דחצר משום ידה איתרבאי כי פליגי לענין מציאה מר סבר ילפינן מציאה מגט ומ"ס לא ילפינן (ממונא מאיסורא) מציאה מגט, ע"כ.

ולדברינו יתבאר, דאי דין הקנין הוא משום "רשות" א"כ כשם שבגט לא בעינן קנין מצד האשה "לקנות" את גיטה אלא סגי במה שהגט אצלה ובוזה היא מגורשת ממילא וכמש"כ רש"י וז"ל דמשיודעת ל"שמור" גיטה מגורשת דלא מיעט רחמנא אלא שוטה דמשלחה והיא חוזרת, ע"כ, דהיינו לא בעינן ל"קנין" בגט, אלא שהגט "יהיה" אצלה, וכמש"כ בגמ' דלענין גט כולי עלמא לא פליגי דחצר משום ידה איתרבאי, וה"נ בכולהו קנינים אי הוי מדין "רשות" א"כ כל שהגיע החפץ אל "רשות" הקונה דהיינו חצירו, הרי קנה וסגי בזה לקנות וכך ס"ל לר' יוחנן משום רבי ינאי דאמר דחצר משום ידא איתרבאי ואין בין גט לקנין, וכמש"כ דלענין מציאה מר סבר ילפינן מציאה מגט.

אך אי הקנין הוא משום "הוראת בעלות" א"כ יש לחלק בין גירושין שאינו אלא קבלת הגט בעלמא וחלות הגירושין ממילא חל, לבין קנינים שזה דין של חלות "הוראת בעלות", וכמש"כ מ"ס לא ילפינן (ממונא מאיסורא, רש"י) מציאה מגט.

ונראה לבאר עפ"י מה שהעלנו כבר ^{אוצר החכמה} החקירה בגדרי מעשי הקנינים, האם במעשה הקנין עושה הקונה "הוראת בעלות", ופירושו, מעשה שבגברא שיש בו להפגין ולהורות ולהחיל על הקונה שהוא כעת ה"אדון" והבעלים על החפץ, או שדין הקנין הוא "הכנסה לרשות", ופירושו, מעשה שבחפצא להורות על החפץ שהוא עומד לרשות הקונה.

והיינו, אי אמרינן דדין הקנין הוא משום ^{אוצר החכמה} "רשות" דהיינו "מקום", שכל אשר יכנס למקומו של הקונה יחשב "שלו", א"כ בחצר נתחדש שחצירו של אדם היא ג"כ רשותו ^{אוצר החכמה} כידו, ונלמד זה מהפסוק "ויקח את כל ארצו מידו", שגם ארצו היא כמו ידו ואין נפק"מ בין חפץ שנמצא אצל האדם בידו ממש לבין חפץ הנמצא בחצרו, דבתרווייהו הוי החפץ במקום של הקונה דהיינו ב"רשותו" וקני, וא"כ חצר משום ידא איתרבאי וכך ס"ל לר' יוחנן משום רבי ינאי.

אך ר"ל דאמר משום אבא כהן ברדלא שחצר משום שליחות איתרבאי, ס"ל דדין הקנין הוא "הוראת בעלות", ופירושו מעשה של יצירת שם ודין של האדם על עצמו להפגין במעשה הקנין את היותו "בעל החפץ", הרי שיש לעשות מעשה באדם כלפי החפץ ומכיון שנתחדש שהחצר עושה דין קנין עבור הבעלים, י"ל שפירושו הוא שהיות החצר "מחזקת בחפץ" הרי שזה מתייחס אל הבעלים כאילו הוא מחזיק בחפץ, להראות בכך שהוא בעל החפץ, ו"מעשה" זה של הזכיה בחפץ ע"י החצר עבור הבעלים לא יתייחס עבור בעל החצר אלא א"כ נתמנתה החצר להיות שליחה של בעליה, שהרי תורת

שו"ר דכע"ז כתב בחידושים לגאון ר' נפתלי טרופ ז"ל דכ' דמ"ד משום יד ס"ל דהקנין זהו משום "הכנסה לרשות" ומ"ד משום שליחות ס"ל דבעינן ל"מעשה קנין".

[החלק השני]

ענף ב'

בקנין הפקדון לכפלו

איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגב ותרצה ותשלמני סמוך לגנבתה קנויה לך.

[החלק השני]

מאי ביניהו, א"ב קושיא דר' זירא (ללישנא בתרא ליכא לאקשווי גיזות וולדות דהא סמוך לגנבתה הוא דאקנייה, רש"י), וא"נ דקיימא באגם, ופירש"י - כשגנבה גנב ללישנא בתרא לא קני כפילא דהא סמוך לגניבתה לא היתה בחצירו שתהא חצירו קונה לו ומשיכה ההוא שעתה לא הואי ובמאי נקני וא"ת תקני לו משיכה ראשונה שמשכה לו על מנת לקנותה שעה הסמוכה לגניבתה הא אמרינן בכתובות בהאשה שנפלו לה נכסים האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני לך אלא לאחר שלושים יום לא קנה, עכ"ל.

והעולה מדברי רש"י ז"ל הוא דאי הקנין חל בשעה הסמוכה לגניבה אין זה מכח המשיכה הראשונה של הפקדון, אלא מכח דין קנין חצר שנעשה אז, וצ"ב בדין קנין זה.

עוד צ"ב ביסודי השיטות דרבא והאיכא דאמרי אמר רבא, במאי פליגי.

ונר', דכיון דהדין הכא הוא שיקנה השומר את החפץ, ע"כ יש לחקור ביסוד דיני הקנינים בכל מקום, וממילא יתבאר אי שייך לקנות חפץ שבתחילה היה דינו פקדון ולהפכו לקנוי מדין קנין חצר.

מתני' ב"מ ר"פ המפקיד (ל"ג:) - המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו, שילם ולא רצה לישבע שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמישה, למי משלם למי שהפיקדון אצלו, ע"כ.

[החלק השני]

ועל הא דתנן "למי משלם למי שהפיקדון אצלו", דהיינו אם שילם הנפקד את הבהמה יקבל את הכפל, אקשי' בגמ' - והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (את הכפל).

ומתרצת הגמ' - אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו, ופרש"י וז"ל בשעה שמסרה לו דקים להו לרבנן דניחא ליה לבעלים שיהא בטוח בקרן על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבא של השומר והרי היא כמי שמסרה לו על מנת כן שאם תיגב וישלם לו קרן שתהא פרה קנויה לו משעת מסירה, ע"כ.

עוד בגמ' - מתקיף לה ר' זירא אי הכי (דנמצא שהיתה שלו משעה ראשונה יזכה נמי בגיזות וולדות שהיו לה משבאה לביתו דכיון דנגב ורצה ושילם נמצאת שלו למפרע, רש"י) אפילו גזותיה וולדותיה נמי אלמה תניא חוץ מגיזותיה וולדותיה אלא אמר ר' זירא נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה, וכו'.

רוח

פרק ד'

אליהו

צא

ברשות הקונה [מתמת דבר אחר וכגון פקדון] והמקנה רק מחדש לו את הרשות להשתמש, [ויש לזה דעת מקנה ודעת קונה] ג"כ נוצר עי"ז דין קנין, שהרי נתווסף לו לנפקד ההיתר להשתמש ועי"ז משתנה דין החפץ, מחפץ "שמור" לחפץ "שמיש", אך אין המכוון בקנין זה דווקא ל"מעשה" ההכנסה [ומה דאמרינן בעלמא "הכנסה ברשות" דמשמע מזה דבעינן למעשה, טעמא הוא משום שברגילות שבעולם החפץ נמצא בתחילה אצל המקנה והקונה צריך לעשות מעשה הוצאה מרשות המקנה ולהכניס החפץ לרשותו, שהרי גדר הדין בקנין זה הוא עצם הרשות להשתמש].

ומכיון שתיקנו לו חכמים לנפקד שיהיה קנין (בתנאי שישלם אח"כ את החפץ) במהלך עניני ההפקדה, ואם קנין פירושו "רשות" א"כ איזה זמן במהלך עניני ההפקדה, הוא הנכון ביותר לומר שיחול בו הקנין, אין זה אלא בשעה הסמוכה לגנבה, וכאילו שאמר לו מעיקרא שבשעה הסמוכה לגנבה תתוסף לו הרשות להשתמש בחפץ שנמצא אצלו כבר (בתנאי שישלם) ושע"ז יקנה, דקודם לכן למה לנו ליצור קנין, שהרי עד אז חל דין שמירת הפקדון. (ומתבאר עפ"ז שבמעשה המשיכה לא עשה כלל שום דין קנין וכמש"כ רש"י), וזהו שס"ל לאיכא דאמרי אמר רבא - "סמוך לגנבתה קנויה לך", דכיון דאז הבהמה נמצאת בחצירו דהיינו ברשותו, ויש לו גם רשות להשתמש, הרי שהושלמו כל התנאים לקנין החצר שיתממש. אך היכא דהבהמה נמצאת באגם סמוך לגניבתה לא יקנה השומר משום שאינה ברשותו.

ונר', דהנה העלנו החקירה בגדרי מעשי הקנינים, האם במעשה הקנין עושה הקונה "הוראת בעלות", ופירושו, מעשה שבגברא שיש בו להפגין ולהורות ולהחיל על הקונה שהוא כעת ה"אדון" והבעלים על החפץ, ובקנין חצר מעשה החזקת בחצר את החפץ עבור בעליה (מעשה סביל ולא פעיל) מראה את היותו הבעלים על החפץ, או שדין הקנין הוא "הכנסה לרשות", ופירושו, מעשה שבחפצא להורות על החפץ שהוא "שמיש" ועומד לרשות הקונה, ובקנין חצר הימצאות החפץ בחצר מראה על היות החפץ ברשות הקונה.

ולסוגיין, דהנה אם נאמר שקנין פירושו הוא "הוראת בעלות", דהיינו, מעשה סימלי או כל היכר אחר המראה על היות הקונה בעלים על החפץ, א"כ איזה מעשה במהלך המעשים שבעניני ההפקדה נאמר שיש בו לסמל עבור הנפקד להראות עליו דין בעלות [בתנאי] על החפץ, אין זה אלא מעשה משיכת הנפקד את החפץ בתחילת ההפקדה - שהמשיכה עצמה תסמל את הקנין, ומלבד מעשה זה אין שום מעשה "חדש" אחר שיש בו כדי להביע את הבעלות, וסמוך לגנבתה לא יקנה, שהרי בעינן שבמעשה הקנין יכיר הקונה ויראה ויסמל את היותו "קונה", וסמוך לגנבתה אין את זה, וזהו שס"ל לרבא - "הרי פרתי קנויה לך מעכשיו" וכמש"כ רש"י "בשעה שמסרה".

אך האיכא דאמרי אמר רבא ס"ל דקנין פירושו "הכנסה ברשות", ונבאר הדבר, דאין המכוון בזה הוא דווקא למעשה ההכנסה לרשות, אלא אף היכא דהחפץ מצוי כבר

ענף ג'

בקנין חצר במציאה

מתני' ב"מ כ"ה: - "מצא בגל או בכותל
ישן הרי אלן שלו".

ובתוס' (שם כ"ו.) הק' דתיקני לו חצירו
לבעל הגל, ותי' בתוס' וז"ל וי"ל דאין חצר
קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם.
ובשיטמ"ק בשם תוס' חיצונית תי' וז"ל
דלא אמרינן חצירו של אדם קונה לו שלא
מדעתו אלא היכא דהחצר היתה שלו קודם
לכן שבאה המציאה לתוך החצר, אבל היכא
שאין החצר שלו בשעה שנפלה שם המציאה
לא קני לו חצירו, ע"כ.

וצ"כ במה פליג התוס' עם התוס'
חיצונית.

ונר', דהנה העלנו החקירה בגדרי מעשי
הקנינים, האם במעשה הקנין עושה הקונה
"הוראת בעלות", ופירושו, מעשה שבגברא
שיש בו להפגין ולהורות ולהחיל על הקונה
שהוא כעת ה"אדון" והבעלים על החפץ,
ובקנין חצר מעשה החזקת בחצר את החפץ
עבור בעליה (מעשה סביל ולא פעיל) מראה
את היותו הבעלים על החפץ, או שדין הקנין
הוא "הכנסה לרשות", ופירושו, מעשה
שבחפצא להורות על החפץ שהוא "שמיש"
ועומד לרשות הקונה, ובקנין חצר הימצאות
החפץ בחצר מראה על היות החפץ ברשות
הקונה.

דהנה, ההתוס' חיצונית ס"ל דדין הקנין
הוא "הוראת בעלות" ולכן להוראה שכוזר
צריך מעשה שיורה על היות החפץ קני
לבעלים, וא"כ צריך למעשה שיוכיח על

היותו הבעלים ואין זה אלא ע"י עצם כניסת
החפץ לחצר, שבכך ניכר שמעתה הוא
הבעלים והכא כיון שאין מעשה של כניסת
החפץ לחצר ע"כ אין קנין.

ודו"ק כדברינו מדברי ה"קהילות יעקב"
(ב"מ סי' כ"ד) שהקשה אמאי לא קני חצירו
דבר שהיה שם אף קודם למעשה הקנין שהרי
משניות וגמרות מפורשות הם שקונה בכה"ג,
ותירץ הקה"י וז"ל דלא חשיב קנין אלא היכא
דאיכא מעשה, ונהי דבחצר א"צ שיעשה
מעשה בגופו, דגם בנפל ממילא לחצירו קונה,
ומ"מ בעינן עכ"פ שתהא נעשה איזו מעשה
חדשה בדבר הנקנה, וכשנפל או בא ממילא
לחצירו היה עכ"פ איזו התחדשות בדבר
הנקנה שנכנס לרשות הזוכה, אבל בדבר
שהיה בחצר מקודם לא נעשה שום מעשה
התחדשות בדבר הנקנה, וכו', מיהו כשהלוקח
קונה מתחילה עיקר המקום בשביל לקנות מה
שבתוכו בתורת חצר, שפיר מחשבא מעשה,
דנהי שבדבר הנקנה לא נעשה שום מעשה,
מ"מ עכ"פ הזוכה עשה מעשה לשם קנין זה,
ומבואר ברשב"א ז"ל בקידושין דכ"ה שיש
לצדד דקניית החצר הנ"ל כמשיכה שע"ז
שקונה את החצר מכניסו לרשותו, ומשום הכי
חצירו קונה לו, ע"כ דברי הקה"י.

דהעולה ממה שביאר הקה"י את דברי
תוס' חיצונית, הוא דבעינן להתחדשות בקנין
דחצר ע"מ שתועיל החצר לקנות מה שבתוכה.
אך אי אמרינן דדין הקנין הוא משום
"רשות" א"כ היכא דהחפץ כבר מצוי בחצר,

ושייך שאכן ימצא בעל החצר את המציאה, ^{אזכרה} ^{הפסוק} הרי שיש לומר שהושלמו הדינים ד"רשות" [דנמצא ^{הפסוק} שהחפץ מצוי, ושייך גם את אפשרות השימוש בפועל - ע"י שימצא] וכקנוי לו החפץ דמי, וכך ס"ל לתוס' שתירצו וז"ל וי"ל דאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם, ע"כ, והכא אף שהחפץ ראוי לו מ"מ כיון שלא יגיע לידי השתמשות בחפץ בפועל לעולם על כן איננו בדין הקנין.

^{הפסוק}

ענף ד'

אי בעינן שיאמר חצרי תקנה לי

הנה במחנה אפרים (הל' מכירה בקנין חצר) הביא דפליגי בראשונים ז"ל אי בקנין חצר בעינן שיאמר חצרי תקנה לי, דהרא"ש והרשב"א ס"ל דלא בעינן שיאמר והר"מ בפ"ז הל' ח' מגו"א כ' דצריך שיאמר חצרי תקנה לי. ויש להבין ענין האמירה, וכן יש לבאר המחלוקת. והנה במח"א העלה להוכיח שנחלקו בראשונים ז"ל כיצד פסקין בחצר, אי מטעם יד או מטעם שליחות.

ובזו המחלוקת יראה שנחלקו. דהנה אי אמרינן דגדר דין הקנין חצר הוא משום "שליחות" א"כ יש ענין שיאמר חצרי תקנה לי, שע"י אמירה זו הוא ממנה את החצר שתהיה שליחה שלו לעשות את חלות הקנין. אך אי אמרינן דגדר דין הקנין חצר הוא משום "יד" א"כ לא צריך שיאמר חצרי תקנה, שהרי דין הקנין יד הוא משום מציאות, ואין כאן כלל דין שליחות ומינוי ליצירת חלות.

ענף ה'

בעבד אי בעינן כפות וגם ישן ע"מ למיקני מדין חצר

גמ' ב"ק י"ב. - איכא דאמרי אמר רב איקא בריה דרב אידי דכו"ע עבדי כמיטלטלין דמי והא דתניא לא קנה (החזיק בעבדים לא קנה מטלטלין מדין קנין אגב) שפיר, הא דתניא קנה בעודן עליו וכי עודן עליו מאי הוא חצר מהלכת היא (אינה קונה לבעליה כלום דלאו חצר היא במהלכת, רש"י) וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד והא אמר רבא כל שאילו מהלך לא

קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות (הא דמתרצינן דקנה ליה עבד בעודן עליו כגון שהעבד כפות שאינו ראוי לילך דדמי לחצר, רש"י).

וכ"כ בר"מ בפרק ג' מהלכות מכירה הל' י"ב דסגי בעבד שיהיה כפות ע"מ למיקני מדין חצר, וז"ל המקנה עבדים ומטלטלין כאחד משך המטלטלין לא קנה העבדים החזיק בעבדים לא קנה המטלטלין אלא א"כ

היו המטלטלין על גב העבד והוא שיהיה כפות שהרי אינו יכול לילך, עכ"ל.

ובתוס' בד"ה "והלכתא בכפות" כ' וז"ל וצ"ל דמיירי נמי בישן דכפות מהני דלא הוי חצר מהלכת וישן מהני דהויא משתמרת לדעתו כדאמרינן בגיטין פרק הזורק, ע"כ.

דהיינו רש"י והר"מ פליגי אתוס' אי סגי בעבד שיהיה כפות ע"מ למיקני מדין חצר או דבעינן נמי ישן.

וצ"ב ביסוד המחלוקת.

ונר' לבאר עם מש"כ לבאר בדברי הגמ' ב"מ י': דפליגי התם בדין החצר, דריש לקיש משום אבא כהן ברדלא אמר דקטנה אין לה חצר ואין לה ארבע אמות ור' יוחנן משום רבי ינאי אמר יש לה חצר ויש לה ארבע אמות, ומסיק הגמ' במאי קמיפלגי, מר סבר חצר משום ידא איתרבאי כי היכי דאית לה יד חצר נמי אית לה, ומר סבר חצר משום שליחות איתרבאי כי היכי דשליחות לית לה חצר נמי לית לה.

והנה ב"מחנה אפרים" (הל' מכירה בקנין חצר) העלה להוכיח שנחלקו בראשונים ז"ל כיצד פסקינן בחצר, אי מטעם יד או מטעם שליחות, והביא שם דגם התוס' והרמב"ם נחלקו בזה, דהתוס' ס"ל דחצר מדין יד איתרבאי, והרמב"ם ז"ל ס"ל דחצר מדין שליחות איתרבאי.

ונר' לבאר דהנהו ראשונים אלו נמי הכא לשיטתיהו בקנין חצר ע"י העבד.

דהנה, אי אמרינן דדין הקנין דחצר הוא מטעם "יד", וילפינן זה מהכתוב "ויקח את כל ארצו מידו", שגם ארצו היא כמו ידו ואין נפק"מ בין חפץ שנמצא אצל האדם בידו ממש לבין חפץ הנמצא בחצרו, דבתררויהו הוי החפץ במקום של הקונה דהיינו ב"רשותו" וקני, א"כ צורת העבד להיותו קונה לאדונו בקנין חצר תהיה ע"י עשיית העבד כקרקע וכ"חצירו" של בעליו, וזה יהיה רק בכה"ג שיודמה העבד בכל דרכי הדימוי האפשריים לקרקע, שאזי יהיה העבד כמקומו וכרשותו של אדוניו, דהיינו ע"י כפיתת העבד וביטול דעתו (דהיינו ישן), ובכה"ג כל חפץ המונח עליו הרי הוא כמונח ברשות האדון וקני ליה מדין "יד", וכשם שחפץ המונח בחצרו של האדון ישתמר לדעת האדון, ה"נ חפץ המונח על העבד ישמר לדעת האדון, וזהו המכוון בדברי התוס' שכ' וז"ל וצ"ל דמיירי נמי בישן דכפות מהני דלא הוי חצר מהלכת וישן מהני דהויא משתמרת לדעתו כדאמרינן בגיטין פרק הזורק, ע"כ.

אך רש"י והר"מ ס"ל דדין הקנין חצר הוא מדין "שליחות" וא"כ סגי במה שהעבד הוא של האדון לקיים בזה להיות העבד שלוחו ובמה שהוא כפות לדמותו לחצר על מנת שיקנה לאדון מדין חצר.

ענף ו'

בקנין חצר בשאלה

הבעלים או שכרן ואח"כ שאל את הפרה ומתה פטור שנאמר "אם בעליו עמו לא ישלם", ע"כ.

מתני' ב"מ צ"ד. - השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה, שאל

ובגמ', מדקתני סיפא ואחר כך שאל את הפרה מכלל דרישא דקתני עמה עמה ממש, עמה ממש מי משכחת לה, פרה במשיכה ובעלים באמירה (משאמר לו הרי פרתי ואני נשאלין לך הוי גופו שאול לו ופרה אכתי מיחסרא משיכה ועל כן הוה ליה שאל בעלים ואח"כ שאל פרה, רש"י) איבעית אימא כגון דקיימא פרה בחצירו דשואל דלא מחסרא משיכה איבעית אימא דאמר ליה את גופך לא תשאל עד שעת משיכת פרתך.

ויש לבאר שיטות האב"א קמא ובתרא.

ונר', דכיון דהדין הכא הוא שיעשה השואל בחפץ דין "שאלה" ומכיון שדין השאלה ענינו הוא "קנין שאלה", ע"כ יש לחקור ביסוד דיני הקנינים, וממילא יתבאר אי שייך לקנות חפץ שבתחילה היה דינו פקדון ולהפכו לקנין מדין קנין חצר.

והעלנו החקירה ביסוד דין הקנין, אי במעשה הקנין עושה הקונה "הוראת בעלות", שפירושו, מעשה שבגברא שיש בו להפגין ולהורות ולהחיל על הקונה שהוא כעת ה"אדון" והבעלים על החפץ, ובקנין חצר בעינן להוראה או סימון כל שהוא שיראה בזה שבעל החצר הוא כעת הבעלים על החפץ, ופירושו הוא שבעצם כניסת החפץ לחצר ובהחזקת החצר את החפץ יוצרת החצר היכר על בעלותו של בעל החצר בחפץ, ובזה נעשה הקנין מדין "הוראת בעלות", או שדין הקנין הוא "הכנסה לרשות", ופירושו, מעשה שבחפצא להורות על החפץ שהוא עומד

לרשות הקונה והאפשרות הנכונה ביותר להשתמש בחפץ היא היכא דהחפץ מצוי בחצירו, שאז החפץ עומד ברשותו ולרשותו, ועל כן ההכנסה לרשות מבטאת קנין.

ויתבאר לעניננו בדין ה"קנין שאלה", דאי אמרינן דדין הקנין דחצר הוא "הוראת בעלות" שבעינן למעשה אשר יחדש ויכריז על חלות קנין חדש, א"כ היכא שהפרה היתה מעיקרא בחצר, לא תועיל השארותה בחצר לקנותה, אלא צריך למעשה קנין חדש שיחדש חלות קנין והדרן קושיא לדוכתא "עמה ממש מי משכחת לה פרה במשיכה ובעלים באמירה" ולא יועיל קנין חצר לענין שאלה בבעלים וכך ס"ל ל"איבעית אימא" בתרא וכמש"כ בגמ' איבעית אימא דאמר ליה את גופך לא תשאל עד שעת משיכת פרתך.

אך ה"איבעית אימא" קמא ס"ל דגדר דין הקנין הוא "הכנסה לרשות" להורות על החפץ שהוא "ברשות", ואין המכוון בזה דווקא "למעשה" ההכנסה לרשות, אלא למציאות של החפץ בחצר בהיותו מזומן לרשות בעל החצר, וא"כ לענין קנין שאלה היכא שהפרה כבר מצויה בחצר (בדין פקדון) ונעשתה הסכמה שדין היותה בחצר מכאן והילך הוא בדין "שאלה", הרי שנעשה בזה דין קנין של שאלה, שהרי היה כאן דין של "נתינת רשות" ומשכחת לה שאלה בבעלים בכה"ג וכמש"כ בגמ' איבעית אימא כגון דקיימא פרה בחצירו דשואל דלא מחסרא משיכה והפרה והבעלים נקנים באמירה.

סי' ה

בגדר חזקת קנין בקרקע

יש בו להורות על בעלות של הקונה בשדה המסוימת במצריה, וכך ס"ל לרב הונא אמר רב כיון שהכיש בה מכוש אחד קנה כולה.

אך שמואל דאמר דלא קנה אלא מקום מכושו בלבד, ס"ל דדין הקנין הוא "הכנסה לרשות", דהיינו מעשה שיש בו להורות על

כך שהחפץ הוא ברשות הקונה לתשמישו, והכא בקרקע הרי שלא שייך לעשות מעשה משיכה ולהכניס הקרקע לרשותו וא"כ גדר הרשות בכה"ג תהיה הפוכה, שהזוכה (הכא מיירי לשמואל בנכסי הגר בלבד) ייצור את דין הרשות על הקרקע דהיינו שעל כל קרקע וקרקע יעשה מעשה המראה שקרקע זו היא "מקומו" של הזוכה וא"כ אם יעשה הכשת מקוש אחת בלבד בקרקע לא יקנה אלא את מקום מקושו שהרי רק על מקום זה הראה הקונה את רשותו להשתמש, ואם ירצה לקנות את כל הקרקע הרי שיצטרך לעשות מעשי הכשה בכל הקרקע הניקנת.

גמ' ב"ב נ"ד. - איתמר שדה המסוימת במצריה אמר רב הונא אמר רב כיון שהכיש בה מכוש אחד קנה כולה ושמואל אמר לא קנה אלא מקום מכושו בלבד (בנכסי הגר, רשב"ם) ע"כ.

וצ"ב במה פליגי.

ונר' דהנה חקרו כבר בגדרי מעשי הקנינים, האם במעשה הקנין עושה הקונה "הוראת בעלות", ופירושו, מעשה שבגברא שיש בו להפגין ולהורות ולהחיל על הקונה שהוא כעת ה"אדון" והבעלים על החפץ, או שדין הקנין הוא "הכנסה לרשות", ופירושו, מעשה שבחפצא להורות על החפץ שהוא "שמיש" ועומד לרשות הקונה.

והיינו, אי אמרינן דדין הקנין ענינו הוא "הוראת בעלות" דהיינו מעשה סימלי שיש בו להורות על שליטתו ואדנותו של הקונה על החפץ, א"כ הכא בקנין קרקע בחזקה שייך לומר שמעשה אחד בלבד של הכשת המכוש

סי' ו

בגדר מעשה הגנב בגנבתו ובנפ"מ למכירתו לעבד

ענף א'

בגדר הדין דמוכר עצמו ומכרוהו בי"ד

נמכר אלא לשש, המוכר עצמו אינו נרצע, מכרוהו בי"ד נרצע. המוכר עצמו אין מעניקים

גמ' קידושין י"ד: - תניא, המוכר עצמו נמכר לשש ויותר על שש, מכרוהו בי"ד אינו